

1 Hoofddijnen van en ontwikkelingen in het bosbouwbeleid

Het hier te lande ontwikkelde bosbouwbeleid stoelt primair op de gedachte dat het beperkte bosareaal in ieder geval in stand moet worden gehouden, omdat het bos in velerlei opzicht van betekenis is voor de samenleving. Mede met het oog op het behoud van een zo groot mogelijke verscheidenheid, wordt daarbij gestreefd naar de handhaving van de gespreide eigendomsstand. In de jaren tot de Tweede Wereldoorlog werd instandhouding met name van belang geacht uit overwegingen van houtproductie en natuurschoon, waarbij het accent werd gelegd naar gelang van de omstandigheden van het ogenblik. Met name in buitengewone omstandigheden kreeg de houtproductie een zwaar accent. Ook was er in die tijd sprake van uitbreiding van het bosareaal, met name in het kader van ontginningen van woeste gronden.

Vormden houtproductie en natuurschoon tot de oorlog de hoekstenen van het bosbouwbeleid, na de oorlog onderging de fundering van dit beleid een verbreding tengevolge van de onderkenning van de recreatieve en milieufuncties van de bossen. Er ontwikkelde zich geleidelijk een beleidsvisie die niet meer uitsluitend de handhaving van de bereikte status quo voor wat betreft de omvang van het bosbezit, beoogt, maar welke zich bovendien duidelijker richt op de uitbreiding van het bosareaal op gronden die voor de uitoefening van de bosbouw geschikt zijn. Gelijktijdig werd een streven tot extensivering van de bosbouw op voor de bosbouw en dus voor de houtproductie minder geschikte gronden waarneembaar. In die conceptie dient op de allerslechtste gronden de uitoefening van de bosbouw zelfs te worden gestaakt. De betrokken complexen kunnen dan als natuurterrein worden beheerd en als zodanig functioneren.

De hier kort geschetste visie laat zich geheel begrijpen in het licht van de huidige maatschappelijke ontwikkeling, die wordt gekenmerkt door een toenemende welvaart en een groeiende bewustwording ten aanzien van het welzijn. De toenemende behoefte aan welzijn leidt ertoe, dat het bos door velen primair van betekenis wordt geacht voor het milieu, de recreatie en het natuur- en landschapsschoon. De houtproductie komt in dit gedachtenkader duidelijk op de tweede plaats.

Anderzijds wordt met name de laatste jaren van verschillende kanten gewezen op een dreigend tekort aan de grondstof hout tengevolge van de snelgroeiende houtbehoefte bij de houtverwerkende industrieën. Die ontwikkeling mag niet worden veronachtzaamd en dwingt tot een bezinning op de grondstoffenproblematiek en op de functie die de bosbouw in Nederland heeft te vervullen op het gebied van de productie van de grondstof hout. Het is verheugend dat men zich momenteel allereerst bezint op de meest wenselijke ontwikkeling van het bosbouwbeleid, dat op de maatschappelijke ontwikkeling zal moeten aansluiten en rekening zal moeten houden met de differentiatie in door het bos vervulde of te vervullen functies. Juist nu deze bezinning plaatsvindt is het zinvol bouwstenen aan te dragen voor het nieuw te creëren bosbouwbeleid.

2 Het wettelijk instrumentarium voor de realisatie van het beleid

Voor de realisering van de hoofddijnen uit het bosbouwbeleid en de zich daar omheen, doch in directe relatie daarmee binnen de samenleving manifesterende verlangens, wordt in de eerste plaats gebruik gemaakt van de mogelijkheden die besloten liggen in de boswetgeving. De Boswet zelf bevat regelen ten aanzien van meldingsplicht, herplantplicht en kapverbod en schept voorts de mogelijkheid tot het toekennen van al dan niet rente dragende kredieten voor de kosten van herbeplanting in tijden

La politique forestière et la culture de peuplier

Résumé

1 La politique forestière aux Pays Bas a pour objectif la conservation et l'extension des boisements, tout en respectant la propriété sous ses formes diverses. Des considérations de conservation du milieu, de l'aménagement du paysage, de la défense de la nature, de la récréation et de la production de bois se trouvent à la base de ces desseins, partant de la signification qu'il faut attribuer à un état de bois varié et sain.

2 On étudie pour le moment la question quel aspect de la sylviculture sera accentué dans l'avenir prochain.

3 Pour réaliser la gestion on peut faire usage des moyens procurés par la loi forestière (Boswet) et les autres réglementations concernant la sylviculture.

Ces règlements législatifs n'ont pas pour but de stimuler ni de diminuer la culture d'une essence forestière en particulier, non plus celle du peuplier.

4 Le gouvernement n'a pas l'intention de stimuler la culture du peuplier plus que celle des autres essences forestières, ce qui n'empêche pas que cette culture a une fonction prépondérante dans l'extension des boisements, grâce à deux qualités spécifiques propres aux multiples espèces du genre *Populus*, c'est à dire le caractère pionnier et la croissance rapide.

Ces caractéristiques rendent le peuplier indispensable quand il s'agit de nouveaux bois dans des terrains pas boisés jusqu'ici et de l'aménagement du paysage.

van slechte rentabiliteit (art. 9) en in de kosten van aanleg van nieuwe bossen (art. 10) en van geldelijke bijdragen aan openbare lichamen en verenigingen en stichtingen van algemeen nut ter bewaring van bossen en andere houtopstanden (art. 11). Sedert 1970 functioneert het Besluit bijdragen herbeplantingen, dat in het leven is geroepen in de plaats van een kredietregeling ex art. 9 van de Boswet. Eveneens in 1970 kwam het Besluit bijdragen bebossingen tot stand; het nam de plaats in van het uit 1966 daterende besluit op grond waarvan kredieten konden worden toegekend, dat steunde op art. 10 van de Boswet. Deze beide besluiten richten zich noch naar de letter, noch naar de geest, evenmin als de Boswet zelf op de bevordering van de teelt van enige houtsoort in het bijzonder. Beide regelingen beperken zich tot de bepaling dat de herbebossing c.q. de bebossing moet worden uitgevoerd volgens een goedgekeurd plan, doch dit houdt ten aanzien van de houtsoortenkeuze slechts in dat die soorten moeten worden geplant waarvoor de bodem ter plaatse geschikt is. Ook de landschapsverzorgingsbijdrage beschikking dd. 23-3-1967, op grond waarvan ten behoeve van aankleding, herstel en verbetering van het landschap bijdragen kunnen worden gegeven in de kosten van daarvoor in aanmerking komende beplantingen, richt zich niet op de stimulering van aanplant van bepaalde soorten. Dit geldt al evenzeer voor de bosbijdrageregelingen — de regeling bosbijdragen openbare lichamen steunt op art. 11 van de Boswet — die bepalen dat bossen ten aanzien waarvan de bijdragen worden gegeven naar behoren in stand moeten worden gehouden en toegankelijk gesteld. Deze verkenning die in het kader van dit artikel slechts summier kan zijn, leert dat de boswetgeving hier te lande zich niet richt op de stimulering van de teelt van enige houtsoort in het bijzonder.

3 De populierenteelt en de wettelijke regelingen

In het voorgaande is er reeds op gewezen, dat noch de Boswet, noch de overige door de overheid getroffen regelingen met be-

Populieren in een stadsbeplanting. *Poplar in urban plantation.*

Foto: Bosbouwproefstation

trekking tot de bosbouw gericht zijn op de stimulering van de teelt van enige houtsoort in het bijzonder, dus ook niet op de stimulering van de populierenteelt.

De vraag kan echter gesteld worden of bedoelde regelingen dan wellicht bepaalde teelten afremmen. Men zou zich namelijk kunnen voorstellen, dat in genoemde regelingen voorwaarden of beperkingen worden gesteld, die voor de teelt van de populier, gelet op de eigenschappen van die boomsoort, als extra onaantrekkelijk worden ervaren en aldus die teelt zouden belemmeren. Deze vraag is van belang, omdat de populier enige eigenschappen bezit, die deze boomsoort van vele andere soorten onderscheidt, namelijk zijn pionierskwaliteiten en zijn snelle groei. De snelle groei heeft niet alleen tot gevolg dat van een populierenopstand reeds na 15 tot 20 jaren oogstbaar hout wordt verkregen, maar bovendien, dat een populierenopstand reeds enkele jaren na het planten het aanzien van een bos verkrijgt dan wel landschappelijk een wezenlijk element gaat vormen. Als boomsoort is de populier voor de houtproductie dus interessant; populierenhout is weliswaar niet voor alle doeleinden geschikt, doch de korte omloop leidt tot een relatief lage kostprijs per m³ hout. Zijn snelle groei tesamen met zijn pioniers-eigenschappen maken de populier, mits wordt zorggedragen voor een voldoende afwisseling van klonen bij uitstek geschikt voor de aanleg van bossen op betere gronden, in tot nog toe niet beboste gebieden. Daarbij vormt het feit, dat reeds op korte termijn opbrengsten uit houtproductie kunnen worden verkregen een bijzondere prettige „bijkomstigheid”, omdat aldus op het financiële vlak althans enige baten kunnen worden gesteld tegenover de hoge kosten verbonden aan de aanleg van nieuwe bossen.

Hoewel het belang daarvan niet moet worden overschat, kan nog één voordeel dat een populierenbeplanting biedt, worden vermeld. Bij de teelt van populieren kan men gedurende de omloop, meer dan bij de meeste overige houtsoorten, in het licht van de marktomstandigheden van het ogenblik kiezen voor massa- of kwaliteitshoutproductie, m.a.w. de inspeelmogelijkheden op de houtmarktsituatie zijn in verhouding tot andere houtsoorten groot.

Na deze korte uitweiding over de eigenschappen van de popu-

lier, terugkerend tot de hiervoor geformuleerde vraagstelling, kan worden gesteld, dat van een remmende invloed van de wettelijke en andere regelingen nauwelijks sprake is. Alleen de in de Boswet verankerde herplantplicht (art. 3) kan remmend werken in die zin, dat een grondeigenaar die overweegt om der wille van de houtproductie tot de aanleg van een populierenbeplanting over te gaan wellicht wordt afgeschrikt door de verplichting tot herbeplanting na kaalslag. Indien deze vrees inderdaad de aanleg van populierenbeplantingen zou afremmen, kan hantering van het in art. 6, lid 2 van de Boswet verschaft instrument der ontheffing, wellicht uitkomst brengen.

4 De plaats van de populier in de praktijk van bos- en landschapsbouw

Na hetgeen hiervoor onder 3 is gesteld, zal het duidelijk zijn dat de populier momenteel in de bos- en landschapsbouw een zeer belangrijke plaats inneemt. Een plaats die deze boomsoort te danken heeft aan zijn eigen kwaliteiten. Zowel bij de aanleg van nieuwe bossen in de polders, als in die gebieden op het oude land waar tot nog toe geen bossen lagen, wordt deze houtsoort gebezigd. Maar niet alleen hier voor, ook voor beplantingen in stedelijke gebieden en voor beplantingen ter verfraaiing van het landschap is de populier van bijzondere praktische waarde.

Mede om de hier vermelde toepassingsmogelijkheden wordt aan deze houtsoort in het kader van het onderzoek en de voorlichting de nodige aandacht geschonken. Een aandacht die, en dat is alleszins het vermelden waard, stellig op zijn plaats is. De goede kwaliteiten van deze boomsoort zullen zo volledig mogelijk moeten worden benut op het landschappelijke vlak en op het terrein van de houtproductie en de recreatie. Met betrekking tot dit laatste aspect moet er nog op worden gewezen, dat – in tegenstelling tot de wel gehoorde bewering – de populier voor de recreatie wel degelijk van betekenis is. Door bij de aanleg van beplantingen ten behoeve van de recreatie op ruime schaal gebruik te maken van bomen van het geslacht *Populus*, dat rijk is aan soorten, kan men in het open land gevarieerde groenvoorzieningen creëren, die reeds na enkele jaren de recreant in de zomerperiode de zo noodzakelijke beschutting kunnen geven.

5 Samenvatting

1 De doelstellingen van het bosbouwbeleid hier te lande zijn instandhouding en uitbreiding van het bosareaal onder handhaving van de gespreide eigendomstoestand. Deze doelstellingen zijn geformuleerd vanuit de betekenis die aan een gevarieerd en gezond bosbestand uit overwegingen van milieubehoud, landschapsbouw, natuurbehoud, recreatie en houtproductie moet worden toegekend.

2 Nadere bezinning vindt plaats ten aanzien van de vraag op welke facetten het accent in de komende jaren zal moeten liggen.

3 Voor de realisatie van het beleid wordt gebruik gemaakt van het instrumentarium dat de Boswet en de overige ten aanzien van de bosbouw getroffen regelingen verschaffen. Dit instrumentarium is niet bedoeld om de teelt van bepaalde houtsoorten, dus ook niet die van de populier, extra te stimuleren, dan wel extra af te remmen.

4 De teelt van de populier wordt in het beleid niet meer gestimuleerd dan de teelt van andere houtsoorten, hetgeen overigens niet wegneemt dat deze teelt een belangrijke functie vervult bij de bosuitbreiding, dankzij twee specifieke eigenschappen van de vele soorten uit het geslacht *Populus*, te weten het pionierskarakter en de snelle groei. Deze eigenschappen maken de populier onmisbaar wanneer het gaat om de aanleg van bossen in tot nog toe onbeboste streken en van landschappelijke beplantingen.